

TUINJUWELEN IN OOSTKERKE EN SIJSELE (1)

De kasteelgebouwen van Oostkerke met een zicht op de zomerborder

Op 13 juni 2012 bezochten de leden van de Koninklijke Hofbouwrij Sint-Fiacre twee bijzondere private tuinen. Het thema van deze tuinexcursie was de integratie van de tuin in het omringende landschap.

DE GERAFFINEERDE POLDERTUIN VAN MIEN RUYTS

In Oostkerke-Damme, op een boog-scheut van de Sint-Kwintenskerk werden de tuinen rond de gerestaurerde kasteelsite bezocht en dit onder leiding van een gedreven tuingids en -historicus. Het parkdomein van circa 4 ha is eigendom van baron François van der Elst. Sedert de 11de eeuw was de locatie de historische residentie van de heren van Oostkerke.

Het vakmanschap van Mien Ruys
De huidige tuinen zijn van de 20ste eeuw en werden er ontwikkeld volgens de plannen van de Nederlandse tuinontwerpster Mien Ruys (1904-1999). Deze modernistische tuin- en landschapsarchitecte realiseerde de eerste schetsen voor de kasteeltuin van Oostkerke al vanaf 1938. Mien Ruys was de dochter van een gerenommeerd Nederlands plantenkweker Bonne Ruys uit Dedemsvaart. De kwekerij met de naam Moerheim bestaat nog steeds, voornamelijk bekend als vaste plantenkwekerij met veel eigen selectiewerk. In 1928, tijdens haar opleiding in Engeland, ontmoette ze in Munstead Wood de bekende tuinarchitecte Gertrude Jekyll die een blijvende

In de boventuin wordt de taxushaag onderbroken door een karaktervolle *Populus tremula*

invloed zou hebben op haar werk. Een jaar later is ze in opleiding in Berlijn waar ze volop kennis kan opdoen over de Duitse tuinarchitectuur en kwekerijen. In het begin van de jaren '30 van de vorige eeuw studeerde ze architectuur en stedenbouw aan de technische Hogeschool te Delft. In 1937 richt ze haar eigen bureau op voor tuin- en landschapsarchitectuur. Haar grote interesse voor vaste planten en de integratie van de tuin en de bebouwde architectuur in het omringende landschap zien we duidelijk in het kasteelpark van Oostkamp. Mien Ruys wordt aanzien als een avantgardistische tuinarchitecte die vooral de liefde voor vaste planten in een tuinontwerp wist aan te zwengelen.

Unieke tuincollectie in een polderlandschap

Het kasteelpark bestaat uit verschillende onderdelen en gebouwen sommigen daterend uit de 14de eeuw. De familie kocht ook de aansluitende akkers en weilanden, een 60 ha, teneinde het landschap te kunnen beheersen. Oude funderingen van de imposante vestingsmuren en torens

De lenteborder tegen het zuiderterras

van de oude burcht werden terug blootgelegd en opgemetseld en doen nu dienst als wandelpad. Zo heeft het tuinontwerp ook archeologische allures. De gedempte wallen werden in ere hersteld en geïntegreerd waardoor de historiek van de plek prominent naar voor komt. Door al die werken ontstonden duidelijk lijnen waarrond de tuinarchitectuur zich ontwikkelde. Mien Ruys leidt de tuinbezoeker langs een variatie van intieme en open ruimten met gevarieerde plantencombinaties. Dominant en sfeerbepalend is

De oude vestingmuren geven een perspectief op de molen en de dreef met Populus 'Marilandica'

de dreef met een 60 imposante Populus x canadensis 'Marilandica', scheef gewaaid door de polderwind en met een unieke vista op de witgekalkte kuip van een oude windmolen uit 1854. Het was barones Van der Elst – Roebeling, moeder van de huidige eigenaar, die Ruys in contact bracht met Oostkerke. De eerste aanplantingen onder supervisie van Mien Ruys dateerden uit 1938-39 maar werden door oorlogsoverstromingen in 1944 totaal vernield. Vanaf 1946-1947 werden nieuwe ontwerpen en beplantingsplannen uitgewerkt door Ruys, uitgevoerd in het begin van de jaren 1950. Naast populierendreven werden ook knotwilgen, grachten, weilanden, dreven, solitaire bomen en meer dan 1 km meidoornhagen aangewend om de landschappelijke structuur gestalte te geven. We zien nog steeds dat de meidoornhagen volgens de oude vlechttechniek aangeplant zijn. Daarbij werden de meidoornhaagplanten onderaan met opzet gespleten en met een hoek van 30° omgebogen. Zo ontstaat een gevlochten en ondoordringbare haagstructuur. De typische zware bodemeigenschappen werden in de beplantingsplannen van deze polder-tuin gerespecteerd. Hoewel de tuin meer dan 60 jaar oud is, is hij nog steeds prachtig en inspirerend voor de hedendaagse plantenliefhebber, hovenier en tuinarchitect. De tuin bestaat uit 2 delen: een kleinere meer gesloten rechthoekige zone of boven-tuin tegen de woning en afgeboord door muren of taxushagen rond een gazon met een karaktervolle Populus tremula en centraal een waterput. Daarnaast is er ook een lager gelegen grote open tuinzone die direct en overweldigend

communiceert met het mooie Damse landschap. Geheel de tuin is zeer intensief onderhouden door hoveniers en boomverzorgers.

Uitgebalanceerde plantencombinaties

Mien Ruys kon zich hier volop uitleven met kleurrijke vaste plantenborders volgens de principes van de tuinschema's van Gertrude Jekyll. In de diverse tuinonderdelen zien we echter ook veel rozen, waterplanten en topiaire vormplanten. Het concept van de tuin is gebaseerd op de lijnvoering van de oude vestingmuren en -grachten die ons leiden doorheen de tuinsferen. Direct tegen de woning werd een besloten en opgehoogde tuin ontworpen. Forse taxushagen zorgen voor afscherming en maken de terrassen windluw. De hoge taxushaag wordt enkel onderbroken door een oude ratelpopulier. Klimrozen, leifruit en clematissoorten tegen de witte gevels zorgen voor kleuraccenten. Rozemarijn zorgt voor geur. De westelijke tuin leunt aan bij de dreef met Populus x canadensis 'Marilandica' en is geïnspireerd op de tuinen op de schilderijen van de Vlaamse Primitieven. Dit tuingedeelte is uitgewerkt met klassieke buxusmotieven en lavendelpartijen. Een mooie Salix rosmarinifolium zorgt voor extra effect. Bij de zuidelijke trap vanaf de binnenkoer, komt men in een heel intieme, volledig afgesloten Mariatuin of Tuin der verliefden waarin een kapelletje is opgesteld onder de taxushaag. Hier zien we een evenwichtige vaste plantenborder rond een rechthoekig gazon. Via het terras voor het zuidelijke salon komt men in de Taxustuin ten oosten van de woning, waarin we vijf indrukwekkende geschooren vormtaxussen bewonderen. In deze taxusvormen herkennen we vroeger dierenfiguren die men nu aan het restaureren is door passend snoei-beheer. Hier hebben we ook een unieke vista op de kerktoren. Typisch voor Ruys zijn de drie vaste plantenborders voor de lente-, zomer- en herfstperiode. De zomerborder ligt in de volle zon en leunt aan tegen een oude tuinmuur. Deze border is ongeveer 60 meter lang en een 3 tal meter breed. De kleurcombinaties geel-oranje in combinatie met blauwschakeringen overheersen hier. Zo ontdekken we hier planten zoals Phlox paniculata, Echinops ritro, Helenium 'Moerheim Beauty', Hemerocallis 'Gold Imperial', Rudbeckia fulgida, Achillea 'Hoffnung',

Helianthus 'Triompe de Gand', Cosmos, Eupatorium, Aconitum, Delphinium, hosta's, akelei, geraniums,...

Tussen de zomerborder en de herfstborder is ook nog een gemetselde tuinmuur met fraaie kruiden te zien. De herfstborder is gesitueerd langs de zuidkant van de tuin en bevat onder andere hoge *Leucanthemella serotina*, *Sedum spectabile*, *Chelone*, *Eupatorium*, *Physostegia*, *Liriope*, herfstasters, Japanse anemonen,...

Aan het einde van de herfstborder is een kleine rozentuin aangelegd met 6 verhoogde perken. We zien hier 'Gruss an Aachen', 'Jardins de Bagatelles', 'Papa Meilland', 'Madame Meilland' (ook Rosa 'Peace' genaamd), 'Irène Watt's en 'Lady Sylvia'. Ten zuiden van dit rozentuintje is een afgesloten snijbloementuin aangelegd door de huidige eigenares. Dit tuingedeelte bevat naast rozen ook heel wat pioenen, irissen, delphiniums en uitbundige dahlia's gecombineerd met groentesoorten.

Tegen de taxushagen van het zuiderterras bevindt zich een kleurrijke lenteborder. In deze border zien we naast bloembollen en rozensoorten ook pioenen, hosta's, geitebaard, *Brunnera*, geraniumsoorten,...

De Mariatuin bevat een harmonisch vaste plantenborder

Groen erfgoed of de verdronken kasteeltuin

Het is uitzonderlijk dat een dergelijke tuin de tand des tijds kon overleven. Met het vakmanschap van Mien Ruys werd de tuin ontworpen en aangelegd. Door de grote tuinliefde van de familie van der Elst werd de tuin steeds intens onderhouden. Later deed de eigenaar ook nog beroep op de Brugse tuinarchitect André Van Wassenhove om de plantenborders te renoveren met respect voor het basisontwerp van Ruys. De tuin is slechts beperkt toegankelijk en bezit daardoor bijna het label van een secret garden. We hopen dat de uitbreidingsplannen voor de Zeebrugse haven niet leiden tot situaties zoals in het Scheludedorp Doel. Het zou meer dan een schande zijn om de historische kasteeltuin én het dorp opnieuw en voor eeuwig te laten verdrinken in het zilte havenwater! ●

In volgend nummer bespreken wij de private tuin van floriste Katrien Vandierendonck.

< Tekst en foto's: Dirk Vandromme
Secretaris K.H. Sint-Fiacre